Opetus- ja kulttuuriministeriö 7.10.2016
Johtaja Kirsi Kangaspunta

Eduskunta
Työ- ja elinkeinojaosto

HE 134/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Asiantuntijalausunto
MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUS JA INTEGROINTI

Määrärahat ja niiden muutokset

Maahanmuuttajien koulutuksen on opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa esitetty määrärahoja seuraavasti. Muutokset kuluvan vuoden talousarvioon näkyvät suluissa. [1]

29.01.53 Eräät turvapaikanhakijoista ja maahanmuuttajista aiheutuvat avustukset
Suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumista edistävät toimet sekä osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen 8 090 000 € (+ 5,9 M€)

29.10.30 Valtionosuus ja –avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin
Perusopetukseen valmistava opetus 85 491 000 € (+ 42,0 M€)
Muiden kuin oppivelvollisten esi- ja perusopetus (pääosin) 26 133 000 € (+ 11,2 M€)
Perusopetuksen vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä opetus ja muun opetuksen tukeminen 14 975 000 € (+ 3,0 M€)
Lukiokoulutukseen valmistava koulutus 3 500 000 € (+ 1,0 M€)

29.20.30 Valtionosuus ja –avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin
Ammatilliseen peruskoul. valmentava koulutus[2] 6 000 000 € (- 0,3 M€)
Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärän kasvu 21 000 000 € (+ 21,0 M€)

29.30.30 Valtionosuus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin
Opintoseteliavustus maahanmuuttajanuorten opiskelu- ja kielitaitoa kehittävään koulutukseen kansan- ja kansalaisopistoissa 1 903 000 € (- 0,1 M€)

29.40.55 Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan
Maahanmuuttajien valmentava koulutus[2] 310 000 €

29.80.52 Rahapelitoiminnan voittovarat taiteen edistämiseen
Momentin käyttösuunnitelma vuodeksi 2017 vahvistetaan ministeriössä joulukuussa 2016. Alla näkyvät määrärahat ovat vielä alustavia:
Cultura-säätiö (venäjänkielisten integrointi) 807 000 €
Venäjänkielinen kirjastotehtävä 353 000 €
Taiteen edistämiskeskuksen päätettävät:

[1] Osaan määrärahoista tulee muutoksia kiky-vähennysten ja kustannustason muutoksen vuoksi
[2] Arvio

Avustukset monikulttuurisuuden ja kulttuurin moninaisuuden edistämiseen	765 000 €

Lisäksi on huomattava, että kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1396/2010) mukaista kotoutumiskoulutusta voidaan, jos TE-toimiston tai kunnan viranomainen on hyväksynyt sen osaksi kotoutumissuunnitelmaa, järjestää paitsi työvoimakoulutuksena myös omaehtoisena opiskeluna, jolloin koulutus rahoitetaan kyseisen koulutuksen valtionosuudella.

Yleiset kirjastot tukevat kotoutumista ja integraatiota osana perustoimintaansa tarjoamalla maahanmuuttajille kielen oppimista tukevaa materiaalia, aineistoa maahanmuuttajien äidinkielellä, tiloja ja laitteita sekä ohjausta tietoyhteiskuntataitoihin. Kotoutumisen edistämistä tukevaa toimintaa toteutetaan myös museoissa sekä normaalilla perusrahoituksella että hankerahoituksella.

Kipupisteet ja toimenpiteet

Suomeen saapuneista turvapaikanhakijoista (turvapaikkahakemuksia 1.1.2015-28.8.2016 yht 36 555) kaksi kolmannesta on alle 34-vuotiaita. Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaanottokeskuksissa teettämän osaamiskartoituksen (1000 osallistujaa) perusteella suurin osa aikuisista turvapaikanhakijoista (69%) on suorittanut peruskouluopintoja 7-9 vuotta ja lukio-opintojakin on noin puolella. Ammatillisia opintoja 14 prosentilla. Korkeakouluopintoja on suorittanut noin neljännes ja 16 % ilmoitti suorittaneensa jonkin korkeakoulututkinnon, yleensä kandidaattitasolla. Seitsemällä prosentilla ei ole koulutusta lainkaan. Osaamista on syntynyt myös työn kautta, 90%:lla on aikaisempaa työkokemusta.

Oleskeluluvan saavien ikä- ja osaamisrakenteen voi arvioida olevan samansuuntainen ja heillä on lähtökohtaisesti hyvät mahdollisuudet tulla osaksi suomalaista yhteiskuntaa, kouluttautua ja työllistyä. Hyvin onnistunut kotoutuminen ja työllistyminen voivat olla mahdollisuuksia vastata Suomen huoltosuhteen haasteeseen ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin.

Ongelmana on, että aikuisten maahanmuuttajien polut koulutukseen ja työelämään ovat nykyisellään varsin pitkiä. Niihin sisältyy tyhjäkäyntiä, päällekkäisyyksiä ja joskus myös epätarkoituksenmukaisia opintoja. Maahanmuuttajia saatetaan ohjata koulutukseen sen perusteella, mitä on tarjolla, pikemminkin kuin yksilöllisten tarpeiden ja jo hankitun osaamisen mukaan. Kielivaatimukset tutkintokoulutuksiin ovat korkeat ja estävät/hidastavat koulutukseen pääsyä. Mahdollisuudet kielitaidon kehittämiseen vaihtelevat.

Hallitus on (Kotouttamisen toimintasuunnitelma 3.5.2016) päättänyt käynnistää toimia koulutus- ja työllistymispolkujen nopeuttamiseksi kehittämiseksi. Toimenpiteitä valmistellaan työhallinnon ja opetushallinnon yhteistyönä.

Maahanmuuttajien osaamisen tunnistamis- ja tunnustamispalveluihin ja koulutuspolkuja tukevien menettelyjen kehittämiseen sekä maahanmuuttajien kotoutumista tukeviin kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön toimenpiteisiin on lisätty määrärahoja.

Maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden määrän lisääntymiseen on varauduttu lisäämällä perusopetukseen valmistavan opetuksen, aikuisten perusopetuksen, vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä opetuksen rahoitusta ja ammatillisen koulutuksen rahoitusta.